

Байтикова Бактыгуль Батырбековнанын «Окутуу өзбек тилинде жүргүзүлгөн мектептерде кыргыз адабиятын окутуунун илимий-методикалык негиздери» деген аталыштагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча, педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине карата

РАСМИЙ ОППОНЕНТТИН ПИКИРИ

Б.Б.Байтикованын «Окутуу өзбек тилинде жүргүзүлгөн мектептерде кыргыз адабиятын окутуунун илимий-методикалык негиздери» деген темадагы кандидаттык диссертациялык иши кыргыз адабиятын окутуунун методикасы илиминдеги актуалдуу проблемага арналгандыгы талашсыз. Учурда өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын окутуу боюнча адистердин аздыгы, кыргыз адабияты боюнча окуу китептери менен толук кандуу камсыз болбогондугу, мугалимдерге кыргыз адабиятын окутуу боюнча окуу-усулдук колдонмолордун жетишпестиги айгинелеп турат.

Диссертациялык иш изилдөөнүн илимий негизи тууралуу түшүнүк берген киришүүдөн, 3 главадан жана алардан келип чыккан корутундулардан, жалпы корутундудан, пайдаланылган адабияттардын тизмесинен, тиркемелерден уюштурулган.

Диссертациянын биринчи главасы «Окутуу өзбек тилинде жүргүзүлгөн мектептерде кыргыз адабиятын окутуунун жалпы теориялык проблемалары» деп аталып, кыргыз элинин өзбек эли менен жанаша жашап, жашоо-тиричилигиндеги окшоштуктары, бала тарбиялоодогу этнопедагогикалык жагдайлары жөнүндө сөз болгон.

Диссертациянын 14-бетинде «Эки элдин маданиятынын, каада-салтынын, үрп-адатынын окшоштуктарын үйрөтүүчү, ынтымак-ырашкерликке тарбиялоочу сабактардын бири бул – адабият сабагы. Адабият сабагы аркылуу өзбек окуучулары улуу кыргыз элинин даанышмандыгын, кеменгер калк экенин, сүйлөгөндө сөзгө чечен, көркөм сөзгө бай экендигин жана байыркы, тарыхы терең калк экенин билишет. Ошондой эле, өздөрү туулган жерге (кыргыз жерине) урмат-сый менен мамиле кылууга жана өз Мекенинин патриоту болууга тарбияланышат» деген ой айтылып, ошону менен бирге өзбек мектептеринде кыргыз адабияты предметин окутуу жагы көп жактан мүчүлүштүктөргө учураганын, атайын адистердин, окуу китептеринин, усулдук колдонмолордун жоктугунан өз башынан татаал процессти өткөргөнүн белгилеп өткөн.

Диссертациянын 89-бетинде «Өзбек адабияты жана кыргыз адабияты предметтеринин окуу программаларынын жанрдык-тематикалык жактан байланышкан темаларды алсак, окуучунун тигил же бул чыгарманы билүүсүнө, талдоосуна, салыштыруусуна өбөлгө түзүлөт жана окуучу өз эне тилиндеги адабий көндүмдөрдү кыргыз адабий тилинде түшүнүүгө аракет жасайт» деп айтуу менен өзбек тилдүү мектептерде кыргыз адабиятын окутуунун тарыхы көп мазмунду ээлебегени менен кыргыз жаранын тарбиялоодо эбегейсиз орду чоң экендигин белгилеп кеткен.

Ошондой эле, бул главада өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын окутуу өзгөчөлүктөрү жөнүндө да сөз болуп, окутуунун ыкмаларына кайрылып, айрым сабактардын өтүү моделдери сунушталган.

Экинчи глава «Өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын өзбек адабияты менен байланышта окутуу методикасы» деп аталып, анын биринчи параграфында өзбек жана кыргыз адабияттарын байланыштырып окутуунун дидактикалык талаптары, принциптери каралган.

Өзбек тилдүү мектептерде кыргыз адабиятын өзбек адабияты менен байланышта окутуу – окутуунун негизги принциптеринин бири экендигин дегеле улуттук мектептерде адабиятты окутууда салыштырып окутуу өзүнүн натыйжасын бере тургандыгын баса көрсөткөн.

Диссертациянын 113-бетинде «Ч. Айтматовдун өмүрү, чыгармачылыгы жана конкреттүү чыгармаларын окуп-үйрөнүүдө жеке эле өмүр жолу, чыгармалары менен таанышпастан, алар аркылуу, алар менен бирдикте, алар менен тыгыз карым-катышта көркөм чыгарма жөнүндө, адабият теориясы тууралуу, эмгек, чыгармачылык, изденүү, анын үзүрү деген эмне, Мекенди сүйүү, эне тилди урматтоо, адеп-ахлак, ата салтын сыйлоо, өз тарыхын, маданиятын билүү, элге, коомго, Мекенине пайдалуу эмгек кылуу, табигат менен тыгыз мамиледе болуу, интернационалдык достук сыяктуу өтө маанилүү адамзаттык нарк-насилге, сапат-касиетке да эгедер болуулары зарыл» деген оюн билдирүү менен жазуучунун өмүрүнөн берилген ар бир эпизодду суроо-жооп иретинде бышыктап, сөздөрдүн түз жана өтмө маанилерин чечмелеп берген. Андан ары өзбек тилдүү мектептерде кыргыз адабиятын интеграциялап үйрөтүүнүн жолдору, ыкмалары каралган.

Диссертациянын 128-бетинде «Өзбек тилдүү мектептерде кыргыз адабиятын интеграциялап окутуу адабият предметин ар тараптуу ачууга, анын ички мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүүгө жол ачат» деп айтуу менен кыргыз адабияты өзбек адабияты, кыргыз тили өзбек тили менен тыгыз айкалыша тургандыгы, ошондой эле интеграция предметтер ортосундагы байланыш гана болбостон улуттук маданияттын өз ара синтезинен турарын баса белгилеген.

Үчүнчү главада педагогикалык эксперименттин жүрүшү жана жыйынтыктары көрсөтүлүп, анда экспериментти уюштуруу этаптары, анын жүрүшү көрсөтүлүп, жалпы жыйынтыктар чыгарылып, илимий-методикалык сунуштар берилген.

Диссертациянын 165-бетинде «Өзбек тилдүү мектептерде кыргыз адабиятын окутууда мугалимге өтө чоң милдет жүктөлөт. Ал милдет биринчиден, коомго татыктуу инсанды тарбиялоо. Адабият сабагынын тышкы жана ички мазмуну менен окуучуну жакындан тааныштырып, сабакты окутууда жыйынтыктуу усулдарды пайдалануу жана тынымсыз чыгармачылык дарамет менен иштөө» деп айтылат жана өзбек мектептеринде кыргыз адабиятын өзбек адабияты менен салыштырып окутуунун ыкмасы кыргыз адабиятын түшүнүүдө, окуучулардын тилдик каражаттарды талдоосунда, чыгарманы маанилик жактан түшүнүүдө эффективдүү болорун эксперименталдык тажрыйбасында көрсөткөн.

Изилдөөнүн корутунду-сунуштары ишенимдүү жасалган, алар коюлган милдеттердин чечилишине баш ийдирилген.

Изденүүчү Б.Б.Байтикова изилдөөгө жаңыча мамиле кылып, көтөрүлгөн бардык көйгөйлөрдү бүгүнкү күндүн талабына ылайык иштеп чыгууга жетишкен.

Илимий эмгек боюнча айрым бир сунуштарды айта кетсек:

1. Көркөм чыгармаларды талдоодо өзбек адабиятын салыштыруудан тышкары башка предметтер менен да айкалыштырып өтүү каралса болмок.
2. Ч.Айтматов этнопедагог жазуучу катары кыргыз элинин түшүнүк, көз - карашын, каада-салтын чыгармаларында кеңири чагылдырган. Ошол жагдайларга окуучулардын көңүлүн буруу аркылуу элдик тарбиянын маанисин азыноолак ачып берсе болмок.
3. Диссертацияда айрым ойлордун кайталангандыгы кездешет.

Бул айтылгандар диссертациянын илимий-методикалык аппаратына, түзүлүшүнө, жалпы мазмунуна таасирин тийгизбейт. Диссертация өз алдынча аткарылган илимий-изилдөө иш катары саналат жана диссертант алдына койгон милдеттерин толук аткара алган деп эсептөөгө болот.

Жыйынтыктап айтканда, Байтикова Бактыгуль Батырбековнанын «Окутуу өзбек тилинде жүргүзүлгөн мектептерде кыргыз адабиятын окутуунун илимий-методикалык негиздери» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча диссертациялык иши жана анын авторефераты Кыргыз Республикасынын Жогорку Аттестациялоо комиссиясынын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндөгү жобосунун» 10. пунктуна ылайык иштелип чыккан эмгек болуп саналат. Изилдөөнүн автору Б.Б.Байтикова аталган адистик боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу.

Расмий оппонент, педагогика

илимдеринин кандидаты, доцент

Абдырасулова Э.К.

Подпись _____
заверяю
9.10.2017
Дир. общ. истр. отдел. [Signature]
И.К. АХУНБАЕВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК МЕДИЦИНАЛЫК АКАДЕМИЯСЫ
КЫРГЫЗСКАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ ИМ. И.К. АХУНБАЕВА